MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS
Akademin för utbildning, kultur och kommunikation

Pedagogers syn på mobbning mellan flickor
– en intervjustudie

My Åkerman
Jeanette Nyström

Handledare
Elisabet Langmann
Niclas Månsson

Examensarbete
på grundnivå i lärarutbildningen

Examinator
Gunilla Granath

Ht-10 År 2010

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademin för utbildning, kultur och kommunikation

Examensarbete på grundnivå

15 högskolepoäng

SAMMANFATTNING

Författare:
My Åkerman
Jeanette Nyström

Pedagogers syn på mobbning mellan flickor
– en intervjustudie

2010

Antal sidor: 27

Syftet med vår undersökning var att få kunskap och förståelse för hur förskolepedagoger ser på mobbning bland flickor. Vi använde oss av kvalitativa intervjuer som var semistrukturerade och vi intervjuade elva stycken förskolepedagoger. Vårt resultat visade att hälften av pedagogerna inte visste hur de skulle gå tillväga när de upptäckte mobbning bland flickor. Det framkom också att pedagogerna var oense om ifall det finns eller inte finns skillnader mellan hur pojkar och flickor utför sin mobbning. Något mer som framkom i undersökningen var att det pedagogerna använde sig av olika gällande hur de förebygger och motverkar förekomsten av mobbning mellan flickor. Våra slutsatser är att för att nå bästa möjliga resultat gällande arbetet att motverka och förebygga mobbning mellan flickor, samt att upptäcka den, bör pedagogerna utöka sin kunskap inom mobbning. Detta för att i sin tur engagera flickor i diskussioner så att pedagogerna får en större insikt i hur man ska hantera sådana här situationer.

Nyckelord: Mobbning bland flickor, mobbning, pedagogers syn

Förord

Det ämne som vi valt att undersöka handlar om mobbning bland flickor, som enligt oss har varit svårt att se och komma åt eftersom det är något vi tycker sker i det fördolda. Det vi har inriktat oss på och undersökt är hur pedagoger upplever mobbningen bland flickor. Finns det och ser pedagogerna skillnader mellan flickor som mobbar och pojkar som mobbar? Vi har även inriktat oss på och undersökt hur pedagogerna anser sig upptäcka mobbningen bland flickor och hur de förebygger och motverkar förekomsten av den.

Intervjuerna vi har genomfört har vi gjort med yrkesverksamma pedagoger för att vi tycker att på så vis får vi en bättre helhetssyn på det vi undersökt. När det gäller faktabehandlingen och intervjuerna har vi båda varit lika mycket delaktiga. Vi vill tacka dem som har deltagit och ställt upp på intervjuerna, men även tacka de som har tillfört och bidragit med handledning och synpunkter på vårt arbete.

Vi önskar er en trevlig läsning

Jeanette Nyström och My Åkerman

Innehållsförteckning

1. Inledning 1
   1.1 Syfte 2
   1.2 Frågeställningar 2
2. Litteraturgenomgång 2
   2.1 Tidigare forskning och definitioner av mobbning 2
   2.2 Flickors mobbning 4
   2.3 Skillnad mellan flickor och pojkars mobbning 6
   2.4 Pedagogens roll 7
   2.5 Styrdokument och lagar 9
   2.6 Sammanfattning 10
3. Metod 10
   3.1 Kvalitativ forskningsstrategi 10
   3.2 Datainsamlingsmetod 11
   3.3 Urval 11
   3.4 Etiska ställningstaganden 13
4. Resultat 13
   4.1 Resultatpresentation 14
   4.2 Sammanfattning 18
5. Resultatanalys och diskussion 19
   5.1 Metoddiskussion 23
   5.2 Nya forskningsfrågor 23
   5.3 Pedagogisk relevans 23

Litteraturlista 25

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

1. Inledning

> Emma, sex år, springer fram till några barn på förskolan. Hon är förväntansfull och fylld av glädje när hon bubblande av skratt och bus säger: ”ska vi leka!? Jag har en jätterolig lek som vi inte gjort förut!” Hon kan knappt stå still av all glädje och iver som bubblar i henne.
> De andra barnen ser på varandra en stund. En av flickorna säger till Emma: ”Nej, vi vill inte leka med dig! Vi ska leka själva!”
> De går därifrån och Emma står kvar mitt i sin glädje som nu är borta och ersatt av förtvivlan och ensamhet.
>
> (Höistad, 2001, s. 16)

Mobbning som fenomen har funnits i alla tider och är ständigt ett ämne som är aktuellt i diskussioner, speciellt efter att lagen (se bilaga 1) skärptes första april 2006 om kränkande behandling och diskriminering. Den här lagen infördes och skärptes för att minska förekomsten av bland annat mobbning. Enligt Dahlberg (2010) har mobbning blivit ett ämne som ofta diskuteras både inom förskolan och skolans värld och i samhällsdebatten. Hon menar att pedagoger måste få mer kunskap i hur mobbning ska hanteras. Det som väckte vårt intresse var bland annat uttalanden om att pedagoger behöver få mer kunskaper om hur mobbning kan hanteras men även att vi själva har kommit i kontakt med detta på ett eller annat sätt. Det är två av tre anledningar till att vi valde fenomenet mobbning. I början av vår utbildning förstod vi och fick kunskapen om att mobbning var ett återkommande problem i skolans och förskolans värld. Vi anser att utbildningen har innehållit för lite kurslitteratur om fenomenet mobbning och det är den tredje anledningen till att vi har valt att i vårt examensarbete fördjupa oss i detta. Vi gjorde valet att fokusera på mobbning mellan flickor eftersom det i allmänhet fokuseras mycket på mobbning mellan pojkar, vilket Besag (2006), Olweus (1998) och Eriksson, Lindberg, Flygare & Danneback (2002) också framhäver.

Vi vill betona att barnen under sin skoltid ska utvecklas på ett personligt och kunskapsmässigt plan. Detta för att detta ska leda till att de får ett självförtroende och en god självkänsla. Därför tycker vi att det är viktigt i vårt framtida yrke att vi motarbetar och uppmärksammar kränkande behandlingar och arbetar aktivt med värdegrunden utifrån exempelvis FN:s barnkonvention som ligger till grund för riksdagens beslut om skollagen, vilket i sin tur är grunden till skolans läroplaner (Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 och Läroplan för förskolan Lpfö 98). I läroplanerna kan vi läsa om att skolans och förskolans värdegrund och uppdrag är att inget barn ska i skolan och förskolan ”utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling” (Lpo 94, s. 3 och Lpfö 98, s 3)

Intresset vi har för fenomenet mobbning och framförallt på pedagogernas syn kring mobbning mellan flickor har lett till att vi valde att fördjupa oss i dessa frågor samt för att utöka våra egna kunskaper inom ämnet.

1.1 Syfte

Syftet med detta examensarbete är att belysa hur några förskolepedagoger ser och hanterar fenomenet mobbning mellan flickor i förskoleklass och förskolan.

1.2 Frågeställningar

- Vilka likheter/skillnader upplever pedagogerna att det finns mellan mobbning mellan flickor och mobbning mellan pojkar?
- Hur anser sig pedagogerna upptäcka flickors mobbning?
- Hur anser sig pedagogerna arbeta med att förebygga och motverka förekomsten av mobbning mellan flickor?

2. Litteraturgenomgång

Det finns en stor mängd litteratur som handlar om fenomenet mobbning, vilket har resulterat i att vi inte har kunnat fördjupa oss i allt som har skrivits. Istället har vi i litteraturgenomgången specifikt inriktat oss på det som har skrivits om mobbning bland flickor, för att på så sätt söka svar på vårt syfte och våra frågeställningar.

2.1 Tidigare forskning och definitioner av mobbning

Alla människor definierar mobbning olika, detta för att alla människor har olika gränser. Vi behandlar varandra olika, agerar olika beroende på vem man umgås med och vi använder oss av olika jargonger mot varandra (Staff, 1997). Mobbning som ett begrepp har sitt ursprung i latinets *Mobile Vulgus* – den lättrörliga gruppen (Forsman, 2003). Larsson (2008) anser att vi har lånat in mobbning som ord från engelskan till det svenska språket för att kunna sätta ord på översitteri och för yttringar av förtryck. Vidare menar hon att det är felvalt eftersom dess engelska betydelse ”mob” betyder folkmassa eller flock, vilket ger en negativ klang till ord som till exempel vrede och uppror. Den engelska termen för mobbning är inte något som har med människors beteenden att göra utan en yttring som ses hos djur i fångenskap. Svenska ordet ”mobbning” kan liknas med engelskans ord ”bullying”. Enligt Oxford Reference Dictonary (2010) betyder ordet “bully” att en person utövar sin makt för att skada andra genom att skrämmas och genom att trakassera någon.

Mobbning är ett fenomen som alltid har funnit och uppstått mellan människor, men mobbningen i förskola och skola lyftes fram mer i Sverige i slutet av 1960-talet genom en artikelserie i Dagens Nyheter (Larsson 2008). En verksam läkare i skolan, Peter-Paul Heinemann synliggjorde den vardagsmobbning som förekom där (Granström, 2004). Han var även den som införde begreppet mobbning.

På 1980-talet var det på samhällsvetenskapliga grunder som forskarna började forska om mobbning på allvar. Kända nordiska forskare inom området mobbning i skolan är Dan Olweus och Anatol Pikas.

Dan Olweus, är professor på ett universitet i Bergen, Norge. Han har forskat mycket, skrivit flertalet böcker inom området, sedan 1970-talet. I hans definition av mobbning står individen i fokus:

> Mobbning är för handen då en person upprepade gånger under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer. Det finns en obalans i styrkeförhållandet mellan parterna. Den som blir utsatt för de negativa handlingarna har problem med att försvara sig och är nästan hjälplös inför den eller de som plågar henne eller honom.
>
> (Olweus, citerad i Høiby, Levin och Thulin, 2008, s. 9).

Olweus genomförde på 1980-talet en enkätundersökning i norska och svenska skolor. Mobbning visade sig vara ett stort problem i skolan (Björk, 1999). Olweus konstaterade i senare studier, hur mobbning ökat och då på grund av negativa tendenser i samhällsutvecklingen. Han har också varit negativt inställd till svenska skolors arbete när det gäller mobbning då han tyckte att de bortsett för mycket från forskningsbaserad kunskap och använt sig av för lättvindiga metoder i sitt arbete (Björk, 1999). Olweus (1999) delar in mobbningen i två olika kategorier som direkt och indirekt mobbning. Direkt mobbning är då en mobbare öppet angriper sitt offer och indirekt mobbning är då mobbaren exempelvis fryser ut eller exkluderar sitt offer.

Anatole Pikas som är forskare och docent vid Uppsala Universitet anser att den ursprungliga betydelsen av mobbning är gruppvåld, men han anser även att handlingen är både omoralisk och medveten. Enligt honom är mobbning ett kommunikativt problem (Björk, 1999, Pikas, 1989). Han anser att mobbning definieras som gruppvåld där:

> Mobbning är medvetna, ickelegitima fysiska eller psykiska angrepp och/eller uteslutningar ur gemenskapen, som riktas mot en enskild person i underläge av en grupp vars medlemmar förstärker varandras beteende i interaktion
>
> (Pikas, 1989, s.42)

I likhet med Pikas menar Lagerman och Stenberg (2003) att mobbning innefattar både fysisk och psykisk våld och att mobbningen är där den utsatte är i underläge och på så vis känner sig kränkt

En tredje definition av mobbning som grundskolläraren och före detta barnombudsmannen Gunnar Höistad framhåller är:

> När en eller flera personer upprepande gånger, under en längre tid, utsätter en eller flera individer för medvetna, aktiva destruktiva handlingar och eller uteslutning.
>
> (Höistad, 2001, s. 73)

Höistad (2001) till skillnad från Olweus menar att mobbning kan delas in i tre olika typer som tyst, verbal och fysisk mobbning. Tyst mobbning är när någon till exempel suckar, kastar menande blickar, inte svarar på tilltal, behandlar någon som luft och himlar med ögonen. Verbal mobbning är när någon till exempel sprider rykten, hånar, trakasserar, retas, skrattar och fnittrar. Fysisk mobbning är till exempel när någon eller några står i vägen för andra, knuffas, sparkas, hålla fast någon eller tjuvnyper.

Enligt Olweus är att bli isolerad och utfrusen en sorts mobbning, när det försiggår flera gånger under en viss tid (Høiby, 2002). Även Widerberg (1997), som är en skönlitterär författare, menar att mobbning är negativa handlingar som till exempel att någon blir utestängd eller utfryst, säger elaka saker, hotar, hånar, blir knuffad, sparkad, slagen, mulad, nypt, fasthållen, instängd, nedsmutsad med mera. Vidare menar Widerberg (1997) i likhet med Olweus (Høiby, 2002) att för att dessa saker ska kunna kallas för mobbning ska dessa handlingar upprepas, alltså ske flera gånger och under en längre tid, att det är flera personer mot en eller några få personer. Men Høiby, Levin och Thulin (2008) poängterar att mobbning handlar om övergrepp och inte konflikter i likhet med Lagerman och Stenberg (2003) som påpekar att spontant bråk inte ska förväxlas med mobbning. Høiby (2002) betonar att enligt Olweus är det mycket viktigt att denna indirekta form av mobbning uppmärksammas just för att den är svårare att upptäcka. Vidare menar Widerberg(1997) att detta kan ske i hemlighet och i smyg men att när det pågått ett tag ske helt öppet. Høiby, Levin och Thulin (2008), Høiby som är pyskolog och lärare, Levin som är journalist och Thulin som är författare, anser att alla barn inte har det goda förutsättningarna för att ingå i en gemenskap och det är därför viktigt att pedagogen talar om att deras handlingar påverkar andra. Vidare anser de att socialt kompetenta barn inte mobbar

När vi talar om mobbning i detta arbete avser vi att mobbning är ett vardagsproblem för många barn i förskolan och förskoleklass. Det kan vara allt ifrån suckar till slag och knuffar. Mobbning innefattar inte konflikter och engångsföreteelser utan upprepande kräkningar av en individ. Vi anser att den som blir utsatt för mobbning har rätten att bli tagen på allvar men även att enstaka negativa beteenden bör ses som oacceptabelt.

2.2 Flickors mobbning

Simmons (2002) i likhet med Höistad (2001) anser att flickors mobbning är mer personlig än pojkarnas. Även Besag (2006) menar att flickors mobbning är personlig och att den ofta sker mellan tidigare vänner, nära vänner och mellan flickor som finns i vänskapskretsen men som inte är lika engagerade i vänskapen. Simmons (2002) menar att forskarna säger att samhället vill och kräver att kvinnor ska vara återhållsamma och tystlåtna. Flickor anses vara både kraftfulla men passiva på samma gång. Vidare framhåller Simmons (2002) även att flickor kan känna att de måste vara snälla för att de just är flickor och för att det är vad som förväntas av dem i samhället, till skillnad från att vara en pojke då det är mer accepterat att vara stökig.

Simmons (2002) framhåller att när flickor inte kan agera ut sina bråk och de inte kan avsluta bråken direkt så lär sig flickorna att det är lättare att hålla tyst. Flickor har fått lära sig att det är oacceptabelt att öppet visa sin aggressivitet för andra flickor. Simmons (2002) anser att när en flicka väl börjat förlora kontroll över sin vrede som hela tiden har byggts på så kan hon må väldigt dåligt. Eftersom flickor har trängt bort sina känslor så kan det i slutändan utveckla ett farligt raseriutbrott. Höistad (2001) i likhet med Simmons (2002) framhåller att när flickor stänger inne sina känslor utmynnar detta oftast i att de vill utsätta andra flickor för tyst mobbning. Vidare framhåller Simmons (2002) att eftersom kvinnlig aggressivitet är något negativt så har flickor lärt sig att använda sig av sina kroppar. Kroppsspråket är irriterande och taktlöst tydligt. Detta träffar djupt hos flickorna eftersom det visar att en flicka är arg på dem, men kan kanske inte komma underfund om varför. Den värsta

aggressiviteten mellan flickor är den som är dunkel eftersom det skapas en sådan känslomässig atmosfär. I en social tillvaro där konflikter hänger i luften skapar en jobbig stämning. Ett problem är att flickor inte berättar för varandra varför de är arga och ledsna. De använder sig istället av andra kompisar som medlare.

Enligt Simmons (2002) så lär sig flickor tidigt att inte gå in i en öppen konflikt med andra flickor eftersom det kan leda till att många andra går ihop mot dem. De lär sig att stoppa undan olösta konflikter, vilket kan leda till mobbning. Flickor är rädda för direkt konfrontation och konflikterna brukar oftast bli ännu värre för att det kommer in en tredje part som bland annat ska vara medlare istället för att de pratar med varandra direkt. Till skillnad från Simmons betonar Olweus (1999) att mobbning inte handlar om konflikter utan om ett övergrepp som man måste sätta stopp för. Simmons (2002) framhäver att flickor vill skapa sina egna sociala nätverk så att de själva och tillsammans med andra kan bestämma när det är befogat att använda sig av aggressivitet och mobbning medan Björk (1999) däremot anser att både pojkar och flickor gör så. Simmons (2002) anser också att även fast en flicka lyckas med att inte tillhöra någondera av sidorna i en konflikt, så blir de på något sätt indragna i alla fall. När flickor är arga på varandra är det oftast ”mittenflickan” som får vara en viktig aktör i konfliktprocessen. Den främsta uppgiften en mittenflicka har är att förhandla fram en kompromiss för att konflikten och mobbningen ska sluta. Hon kan lika gärna ta död på en av vänskaperna som att lappa ihop den igen. Mittenflickan ser till att trycka ner den vrede som finns mellan flickorna som annars skulle flöda fritt, de använder sig av mittenflickan för att undvika att ta konflikten själva.

Enligt Simmons (2002) så uppstår mobbning mellan flickor oftast på order från en ledare och hennes förmåga att upprätthålla en fasad som är oskyldig, samtidigt som dold mobbning pågår. Denna ledare bestämmer vad gruppen ska tycka och hur de ska utföra och hantera mobbningen som de upprätthåller. Simmons (2002) i likhet med Eriksson et al (2002) menar att det är viktigt att här diskutera med barnen om allas lika värde och att man bestämmer själv vad man utför och inte, för att på så sätt inte skapa någon som har övertaget och ger order till andra och på så sätt kan styra vad andra ska göra och säga. Simmons anser att flickor kan betala nästan vilket pris som helst för att de inte ska vara ensamma, vilket resulterar i att de fortfarande kan vara vän med någon som kränker dem. Alla barn enligt Simmons (2002) och Olweus (1999) vill vara accepterade och känna gemenskap. Men Simmons (2002) vill poängtera att pojkar inte föredrar att vara ensamma men klarar av det på ett annat sätt än vad flickor gör. För när flickor växer upp blir vänskapen till andra flickor som att andas och att vara utstött är som att vara straffad. Besag (2006) menar att flickor skaffar sig oftast en bästa vän medan pojkar skaffar sig en bredare uppsättning av kompisar.

Simmons (2002) lyfter fram att när flickor mobbas så ignorerar de oftast de utsatta om de vill såra och straffa för att få sin vilja fram eller utestänga någon för att hämnas. Flickor hotar med att göra slut på en vänskap eller saboterar någons annans relationer och mobbaren gör detta och använder sin relation till offret som ett vapen. Simmons (2002) i likhet med Höistad (2001) framhåller att flickor använder sig av indirekt aggressivitet och mobbning eftersom det medför att man kan undvika konfrontation med den mobbade. Det handlar oftast om handlingar som sker i smyg som gör att det är lättare för mobbaren att få det att verka som att det inte funnits någon avsikt till att såra som exempel att starta ett rykte. Vidare anser Simmons

(2002) att det skulle vara bra om även flickorna fick släppa ut sin aggression på något vis och på så sätt kanske mobbningen som förekommer mellan flickor skulle minska.

Simmons (2002) framhäver att många pedagoger får reda på att den flicka som är mobbad har många känslor inom sig och längtar efter att ta ut hämnd. De vill att mobbaren ska få känna hur det är att bli utesluten och allt som hör där till. Höistad (2001) och Simmons (2002) anser att de som blivit mobbade löper stor risk att själva bli mobbare, eftersom minnen av att vara den utstötta spelar en framträdande roll, och de vill inte försättas i den situationen igen. Ibland måste de krossa en vänskap för att höja sig själva, men har inget problem med det. I början kan det vara så att med en handling eller ord utstrålar mobbaren att hon är att lita på och signalerar på ett eller annat sätt sin lojalitet för att bygga upp en vänskap som hon sedan kan vända ryggen till för att stärka sin ställning och bli mer populär. I likhet med Simmons (2002) och Höistad (2001) anser Eriksson et al (2002) att flickor vill skapa upphetsning och nära relationer i sitt nätverk. Att just sprida rykten skapar upprymdhet och det bästa är att kunna ha tillgång till det senaste skvallret som handlar om ens närmiljö.

2.3 Skillnad mellan flickor och pojkars mobbning

Enligt flera forskare finns det skillnader mellan flickors och pojkars sätt att mobba andra barn (se t. ex. Olweus 1999; Höistad 2001; Eriksson et al 2002). De anser att pojkar mobbar på ett mer direkt och fysisk sätt medans flickorna mobbar mer på ett indirekt och tyst/verbalt sätt. Olweus (1999) framhåller att det är fler pojkar än flickor som mobbar och att de flesta flickor blir mobbade av pojkar. Vidare anser Olweus (1998) att flickor är mer utsatta för indirekt och subtil mobbning än för mobbning med öppna angrepp. I mobbning mellan pojkar så ingår oftast fysiska inslag medans mellan flickor så används oftast utstuderade och indirekta metoder som exempelvis ryktesspridning, förtal och manipulering av vänskapsrelationer. Widerberg (1997) poängterar att även flickor mobbar som pojkarna, med våld som exempel att de sparkas, slåss, låser in någon och ibland att de går ihop med pojkarna. Även Höistad (2001) anser att flickor mer och mer tar efter pojkars sätt att mobba, vilket resulterar i att flickor blir allt mer fysiska i sitt sätt att mobba.

Besag (2006) anser att när pojkar retas med varandra handlar det oftast om vad de presterat inom till exempel sport, medans flickorna mest retas för utseende, sociala relationer och deras beteenden. Simmons (2002) framhäver att flickor granskar varandra och de ser flickan för vad hon har på sig och vem hon umgås med, man ser alltså inte flickan för den hon är utan de tittar på de ytliga faktorerna. Flera forskare menar att pojkar slåss med knytnävarna medan flickor slåss med sina ord (se t.ex. Lagerman & Stenberg 2003; Besag 2006). När den fysiska mobbningen mellan pojkar uppstår framhäver Besag (2006) att pojkar oftast vill dra till sig publik. Alla i skolan, förutom de vuxna, vet exakt när och var den fysiska mobbningen kommer att äga rum. Till skillnad från pojkar sker flickors mobbning sällan på en offentlig plats utan Besag (2006) poängterar att den sker på toaletter, via telefon och genom ändring av vänskapsrelationer. Widerberg (1997) påpekar att all mobbning alltför ofta sker i skolans undangömda utrymmen, i omklädningsrummet och på väg till och från skolan. Besag (2006) anser att den stora skillnaden verkar vara att det är mer vanligt för flickor att utmana dem som känner till dem, medan pojkar oftare än flickor utmanar en främling.

Olweus (1998) menar att mobbning mellan flickor är svårare att upptäcka eftersom de använder sig av mindre synliga, utstuderade och indirekta metoder vilket kan vara att baktala någon eller sprida falska rykten. Även Höistad (2001) och Simmons (2002) anser att flickors mobbning är svårare att upptäcka för omgivningen, eftersom mycket av mobbningen handlar om att spela ut varandra på olika sätt och att trycka på varandras svaga punkter. Men Simmons (2002) Höistad (2001) och Eriksson et al (2002) poängterar att både pojkar och flickor vill hindra att andra blir vän med de egna kamraterna eftersom de inte vill förlora sina nära relationer. Vidare framhåller dock Simmons (2002) att flickor beskriver sig själva som illojala, lömska och opålitliga och att flickor utnyttjar närheten till varandra för att få övertaget, och detta görs för att kunna klättra upp i den sociala hierarkin. Flickor som blir mobbade vill oftast att den som mobbar ska känna som hon en gång gjort om hon blivit sårad eller liknande. Simmons (2002) lyfter fram att flickors ilska mot varandra tar en annan utgång än att vara aggressiv, kanske på grund av hur pedagoger agerar och förhåller sig till hur en ”duktig flicka ska vara”. Dessutom menar Simmons att en anledning till att flickor inte får agera utåt som pojkar får göra resulterar i att de viskar, är manipulativa, siktar på de ömma punkterna och går bakom ryggen på varandra.

Höistad (2001) menar att en bidragande orsak till att flickor mobbar som de gör är för att pedagogerna bemöter flickors aggression på ett annorlunda sätt än hur de möter pojkar. Flickor blir inte tillåtna att vara högljudda och blir oftast tystade av pedagogen och på så sätt så visas flickors aggression i en mer utstuderad form. Till skillnad från Höistad (2001) anser Auno (2002) att pojkar har arbetat mer med språkträning och är mer verbalt starka, vilket leder till att det är lättare för pojkar att stå emot och ifrågasätta sådant som inte känns bra. På så sätt menar Auno (2002) att pojkar kan uttrycka känslor och tankar i ord och trycker inte undan dessa känslor som flickor kan göra. Har man ett bra och fungerande språk kan man formulera och uttrycka sina tankar kring det som händer runt omkring och det som händer mellan ens kompisar, vilket pojkarna är bättre på. Det är oftast de skötsamma flickorna som agerar i tystnad när de mobbar andra och det är de som är svåra att komma åt när de mobbar andra flickor framhåller Höistad (2001). Han framhåller att ”[ä]ven i en leende liten ängel kan det bo en elak djävul!”(Höistad, 2001, s. 91).

2.4 Pedagogens roll

Høiby, Levin och Thulin (2008) anser att pedagogen är en förebild för barnen och det är därför viktigt att pedagogens förhållningssätt överrensstämmer med de värderingar som de vill att barnen ska tillämpa och ta efter. Även Olweus (1999) anser att det är viktigt att pedagogen kommer ihåg att man är en förebild och att barnet knyter an till dig. Det du gör det gör också barnen och det du tycker och säger upprepar barnet. I likhet med Høiby, Levin och Thulin (2008) framhåller Höistad (2001) att pedagogens arbete är viktigt och att denna tar avstånd från allt som gäller mobbning och andra kränkande behandlingar och samtidigt arbetar förebyggande med barnen. Aarland (1988) anser att pedagogen måste ha insikt i förhållandet mellan barnen eftersom mobbningen mellan dem kan vara svår att upptäcka. Speciellt flickor är bra på att dölja att något pågår och kan dölja sina handlingar. Blir de upptäckta vill mobbaren ofta bagatellisera det som skett och pratar bort det så att pedagogen tillslut godtar det som hänt.

Simmons (2002) framhåller att forskning visar att både pedagoger och föräldrar tidigt motarbetar fysisk aggressivitet hos flickor, medan pojkars aggressivitet uppmuntras eller inte tas på så stort allvar. Simmons anser vidare att många pedagoger förväntar sig att flickor ska vara omtänksamma, snälla och inte hamna i bråk. Hamnar de i bråk blir det oftast mer förstorat än vad det är för att det är just flickor som bråkar och mobbas. Simmons (2002) anser att ett skäl till att ingen brytt sig om flickors aggressivitet är på grund av skolan och hur pedagogerna hanterat detta. Pedagogerna måste ha kontroll och ordning under lektionerna. Pedagogen måste prioritera bland problemen som uppstår eftersom det finns så lite tid. Aarland (1988) menar att pojkar tar mer tid av undervisningen eftersom de syns och hörs mer än flickorna. Simmons (2002) anser att när pojkarna stör så kan det räcka med att säga åt dem eftersom de är högljuda, men ser pedagogen att det exempelvis skickas runt lappar mellan flickorna så tar detta mer tid att ta itu med och därför kan pedagogen välja att inte se detta.

Auno (2002) anser att många förskolor arbetar i pojk- och flickgrupper för att stärka och utveckla pojkarna men främst flickorna. Pedagogerna ska bygga upp flickornas självförtroende men även lära dem att ta för sig mer. Høiby, Levin och Thulin (2008) framhäver även att smågrupper är ett av de bästa sätten att arbeta på med barnen. Auno (2002) framhåller dock att pojkarna inte behöver träna på något speciellt, vilket gör att det ger signaler till flickorna att de måste ändra på sig men inte pojkarna och att det pojkarna gör, är normen som gäller i samhället. Auno (2002) anser att det är skolans och förskolans uppgift att stödja flickorna och ge dem möjlighet att prova på och utöka sina förmågor som de har. Ofta när pojkarna är med så löser de ofta problemen som flickorna stöter på och på så vis lär sig inte flickorna själva att lösa problemet utan ber istället om hjälp istället för att lösa det själva. Auno (2002) framhäver att detta kan skapa begränsningar för flickorna och pedagogerna behöver därför tänka på detta och arbeta med det. I likhet men Auno (2002) menar Besag (2006) att pedagogerna bör hjälpa flickor att fundera på vad de kan göra om de inte är nöjda med sina vänskapsrelationer.

Simmons (2002) anser att pedagogerna är några av alla som kan se mobbningen och hur det uppstår, att de ser hur flickorna skapar denna känsla av hjälplöshet och modlöshet hos offren de utser. Det gäller att förändra den dolda kulturen, anser Simmons. Pedagogerna kan visa flickorna att manipulation och falskhet inte är tillfredställande och att det är ett negativt sätt att visa känslor. Simmons (2002) anser att pedagogerna borde bli bättre på skälen till varför flickor gör som de gör och hitta ett sätt att förhindra det. Det bästa sättet vore om flickorna kunde leda pedagogerna genom deras värld så pedagogerna vet när de ska ingripa. Det pedagogerna ska lära flickorna är att konflikter inte behöver vara ett avslut på vänskapen utan att ingen vänskapsrelation kan överleva utan konflikter. När de väl får veta att konflikter är bra och naturliga och är något som vänskapen överlever så kanske de tänker om och inte baktalar och förtrycker.

Enligt Høiby, Levin och Thulin (2008) är det många pedagoger som inte tar tag i mobbingen på grund av att det är osynligt vilket bidrar till att de känner sig osäkra. Många vidtar inga åtgärder om de inte sett något själva. Pedagogerna tycker att det är lättare att sätta stopp för fysiska beteenden eftersom det är något som de ser. Simmons (2002) anser att det syns tydligt om någon flicka blir mobbad. De blir inåtvända, ansiktsuttrycket förändras, personligheten förändras och det ser nästan ut som de sörjer. Flickorna drar sig undan, från vännerna och pedagogerna. Simmons

(2002) framhäver att pedagoger måste få upp ögonen för mobbningen bland flickor, det påverkar den mobbade och mobbaren lika mycket. Det är viktigt att pedagogen skapar en trygghet i klassrummet där de öppet kan diskutera sina personliga erfarenheter av mobbning och använda undervisningstid till detta.

> Susanne Cohen var på väg till ett krissamtal med sin sexåriga dotters lärare. Men när hon stod utanför den stängda klassrumsdörren beredd på att diskutera en av dotterns klasskamrater som mobbade henne greps hon plötsligt av olust: ”Jag insåg att jag var på väg att beskriva detta barn som extremt manipulativt, konkurrensinriktat och bakslugt. Och att säga nåt sånt om en sexårig flicka – man låter som en galning!”
>
> (Simmons, 2002, s.200)

Det går att stoppa mobbning, hävdar Lagerman och Stenberg (2003) men de vill påpeka att fenomenet mobbning troligen alltid kommer att finnas. Men att de är de enstaka fallen av mobbning som är de vi kan stoppa.

2.5 Styrdokument och lagar

Enligt Höistad (2001) bör en skola ha någon form av en organisation vars syfte är att upptäcka och åtgärda mobbning på skolan samt en handlingsplan, där det står hur pedagogen ska gå till väga.

I Lpo94 står det att rektors ansvar är att ”upprätthålla, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla normer av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteende bland elever och anställda” (Lpo 94, s.18). Här anges det att rektor har det övergripande ansvaret för att skolan och förskolan ska vara en trygg plats. 2006 började en ny lag att gälla, diskrimineringslagen (SFS 2006:67) som syftar till att eleverna i det svenska skolväsendet ska vara skyddade mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, trosuppfattning, religion, funktionshinder eller sexuell läggning. Även i Lpfö 98 betonas att pedagogerna ska skapa ett demokratiskt klimat, samt där ansvar och en samhörighet kan utvecklas för att det i sin tur får barnen att visa solidaritet. Det är även viktigt att förskolan strävar mot att bearbeta konflikter och lära barnen ”reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra” (Lpfö 98, s. 8). Detta medför att verksamheterna ska ha en likabehandlingsplan som ska ses över regelbundet. Syftet med likabehandlingsplanen är att förhindra och förebygga kränkande behandlingar och trakasserier. Planen ska innehålla att alla elever ska behandlas på lika villkor oberoende av kön, religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, funktionshinder eller sexuell läggning. Likabehandlingsplanen ska vara ett levande dokument och användas i den dagliga verksamheten samt årligen revideras.

> Varje verksamhet som omfattas av lagen skall årligen upprätta en likabehandlingsplan. Lagen ställer också skärpta krav på att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling samt en skyldighet att utreda omständigheterna när det kommit till personalens kännedom att ett barn eller en elev blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling.
>
> (SKOLFS 2007:7)

Även skollagen 1 § 2 framhäver att pedagoger aktivt ska motverka kränkande behandling och trakasserier för att verksamheten skall grunda sig på demokratiska värderingar som ska gynna alla inom skolväsendet:

> Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan.
> 1. främja jämställdhet mellan könen samt
> 2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden. *Lag (1999:886).*
>
> (Skollagen, 2010)

2.6 Sammanfattning

Litteraturgenomgången visar att det finns skillnader mellan hur flickor mobbar och hur pojkar mobbar varandra. Litteraturen visar även att pojkar använder sig mest av fysisk mobbning medan flickor använder sig mest av verbal och tyst mobbning. Det framkommer även att flickor är mer personliga än pojkar i sitt sätt att mobba, vilket gör att pedagogerna måste vara extra uppmärksamma för att kunna upptäcka den dolda mobbningen. Pedagogerna bör även tänka på att behandla flickor och pojkar likadant vid deras aggression, för annars lär sig flickor att stoppa undan olösta konflikter, vilket leder till den tysta och verbala mobbningen. Vidare framgår det i litteraturgenomgången att det är viktigt att en likabehandlingsplan finns tillgänglig för att vi anser att den som blir utsatt för mobbning har rätten att bli tagen på allvar men även att enstaka negativa beteenden bör ses som oacceptabelt.

3. Metod

I detta avsnitt belyses vilka metoder som har använts i undersökningen. Urvalet av respondenterna presenteras men även kvalitativ forskningsstrategi, datainsamlingsmetod, urval och etiska ställningstaganden.

3.1 Kvalitativ forskningsstrategi

Då syftet med vår undersökning var att få en uppfattning om hur pedagoger resonerar kring mobbning bland flickor och även få reda på hur de anser sig upptäcka, förebygga och motverka förekomsten av mobbning mellan flickor, bedömde vi att en kvalitativ forskningsstrategi var den mest relevanta, då den syftar till att förstå och förklara. Valet att göra en intervjustudie blev naturlig, då vi ville fördjupa oss i material som grundar sig på den enskilda pedagogens tankegångar och åsikter. Vi ville veta vad och hur, men även varför och en mer ingående analys möjliggjorde de svaren. Då intervjuer anses vara ett bra sätt att gå till väga för att nå resultat av mer ingående karaktär använde vi oss av den metoden i vår undersökning. Vi valde bort observationer för att vi ansåg att det är svårt att observera mobbningssituationer.

Stukát (2005) anser att huvuduppgiften för den kvalitativa forskningsstrategin är att förstå och tolka de resultat som kommer fram. Det handlar om att förstå och beskriva och inte om att generalisera som den kvantitativa forskningen. Vidare framhäver Stukát att en väl använd metod för att samla in material, när det gäller den kvalitativa forskningen, är intervjuer. Även Denscombe (2009) anser att intervjuer riktar in sig på särskilda fenomen för att kunna introducera enskilda fall mer djupgående. Intervjuer kan utforska detaljer och upptäcka saker som inte hade varit märkbara vid exempelvis en surveyundersökning, som ger ett mer brett perspektiv. Det positiva och verkliga värdet i en sådan här undersökning är att det går att få fram varför vissa resultat uppstår, inte bara vilka de är (Denscombe, 2009).

3.2 Datainsamlingsmetod

Vid intervjuerna hade vi färdiga frågor som anslöt till vårt syfte och frågeställningarna för att ha något som utgångspunkt (se bilaga 2). Frågornas ordningsföljd var inte helt strikt, utan vi ställde frågorna i den ordning som kändes naturlig för själva mötet. Eftersom vi på förhand inte visste hur de pedagoger som intervjuades skulle svara, fick de tiden och chansen att utveckla sina svar med hjälp av följdfrågor som vi ställde. Vi ville göra det möjligt för en mer djupgående intervju och därför valde vi bort den strukturerade mallen och istället ägnade vi oss åt en mer semistrukturerad intervju.

Stukát (2005) skriver om två olika former av intervjuer, strukturerade och ostrukturerade. I den strukturerade finns ett schema angående intervjun och en bestämd ordning på frågorna. Den är nästan strukturerad som en enkät, eftersom frågorna är mer eller mindre slutna och lika för alla. I den ostrukturerade intervjun är ämnet medvetet valt, men frågorna kan ställas i den ordning som situationen bäst behagar. Denscombe (2009) skriver om den semi- strukturerade intervjun, som har en färdig lista med ämnen och frågor. Här kan man vara flexibel, så att den som intervjuas kan analysera sina tankar och åsikter.

3.3 Urval

Urvalet inför intervjuerna grundade sig till en viss del på kännedomen om de specifika pedagogerna och förskolan och förskoleklasserna de arbetar på. På grund av tidsbrist i vår undersökning valde vi att använda oss av bekvämlighetsurvalet, vilket ledde till att vi tillfrågade pedagoger som fanns i vår närmiljö, vilket förenklade kommunikationen mellan oss. Vi har under utbildningens gång lagt märke till olika förskolors policy, vilket är att varje barn och personal ska känna sig säkra, trygga och välkomna. Det väckte intresset hos oss att fördjupa oss i hur just de här pedagogerna resonerar och arbetar kring mobbning bland flickor. När vi skulle intervjua pedagogerna kändes det angeläget att göra ett medvetet val, vilket för oss innebar att finna de pedagoger som har någon erfarenhet av eller kunskap kring mobbning bland flickor. Vi såg till och kände av vilka som var positiva och villiga att göra intervjuerna, för att vi ville ha engagemang från pedagogerna. Vi intervjuade en pedagog i taget, på olika håll, för att få möjlig variation i slutresultatet, men också för att vi tänkte att undersökningen handlade om ett känsligt fenomen. Intervjuerna skedde avsides i en miljö som pedagogerna själv valt. Intervjuerna spelade vi in för att både göra det lättare i vårt arbete, men även för att skapa ett mer naturligt intervjutillfälle utan

störningar som till exempel att den som intervjuar sitter och skriver ner svaren vilket kan leda till långa pauser (Denscombe, 2009). Gällande hur många intervjuer vi skulle göra så tänkte vi på hur stor vår uppsats skulle bli i förhållande till det insamlade materialet, och valde tillslut att göra elva intervjuer för att få ett rikligt material.

Stukát (2005) anser att för att undersökningen ska kunna bli tillförlitlig, måste det på ett eller annat sätt framgå hur undersökningsgruppen valts ut och hur många de är till antalet. I de flesta kvalitativa studier letar forskaren efter flera uppfattningar som inte är likartade, som i den kvantitativa. Stukát (2005) framhäver att ett för stort urval och för många djupintervjuer kan sluta i att analysen blir för ytlig, av den orsaken kan man inte ange hur många personer som ska ingå i undersökningen. Det är då viktigt att sätta arbetsinsatsen i relation till uppsatsens omfattning. Denscombe (2009) framhåller att i en kvalitativ forskning är troligt att urvalet bygger på speciella enheter och att det är viktigt att få ut så mycket variation och komplexitet som möjligt i det insamlade materialet. Storleken på urvalet är liten och de människor som man valt ska ingå har en tendens att medvetet väljas ut, och det på grund av att de har något att bidra med i förhållande till studien.

Här är en översikt över de personerna som blivit intervjuade:

Förskollärare 1 - kvinna 37 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 17 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning men har gått på kurser och seminarier om detta. Arbetar i förskoleklass.

Förskollärare 2 - kvinna 45 år, är utbildad till tvåspråkig förskollärare och har arbetat i 20 år, har inte gått någon vidareutbildning eller kurs gällande mobbning. Arbetar i förskola.

Förskollärare 3 - kvinna 55 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 25 år, har inte gått någon vidareutbildning eller kurs gällande mobbning. Arbetar i förskola.

Förskollärare 4 - kvinna 41 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 25 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning men har fått föreläsningar om olika former av kränkande behandlingar. Arbetar i förskola.

Förskollärare 5 - kvinna 33 år, är utbildad till lärare mot tidigare år och har arbetat i 4 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning. Arbetar i förskola.

Förskollärare 6 - kvinna 39 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 19 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning. Arbetar i förskola.

Förskollärare 7 - kvinna 59 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 18 år, men innan dess, varit barnskötare. Hon har ingen vidareutbildning gällande mobbning men har lyssnat på många förläsare om etik och moral och om hur man behandlar sina medmänniskor. Har arbetat många år i förskoleklass men jobbar nu i förskola.

Förskollärare 8 - kvinna 57 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 16 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning. Arbetar i förskola.

Förskollärare 9 - kvinna 57 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 14 år, men innan dess arbetat som barnskötare i 18 år. Hon har gått på en föreläsning om SET-modellen, vilket hon även arbetar efter. Arbetar i förskola.

Förskollärare 10 - kvinna 39 år, är utbildad till lärare mot tidigare år och har arbetat i 3 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning. Arbetar i förskola.

Förskollärare 11 - kvinna 60 år, är utbildad till förskollärare och har arbetat i 18 år, men innan dess arbetat som barnskötare i 22 år, har ingen vidareutbildning gällande mobbning. Arbetar i förskoleklass.

Två veckor innan intervjuerna genomfördes fick respondenterna ett missivbrev samt intervjufrågorna så att de skulle kunna förbereda sig inför intervjutillfället. Intervjun genomfördes på en vald plats av respondenterna och intervjuerna tog cirka 25-30 minuter. Problem som uppstod var att vi kom ifrån ämnet eftersom fenomenet mobbning innefattar mycket mer än de vi efterfrågade. Samtalen spelades in på band för att materialet i efterhand skulle kunna bearbetas och transkriberas. Resultat valde vi att presentera i kategorier utifrån våra frågeställningar samt utifrån svaren vi fick av respondenterna.

3.4 Etiska ställningstaganden

När vi genomförde intervjuerna informerar vi om de forskningsetiska principerna. Respondenterna får ta del av resultatet, men även vår handledare vid Mälardalens högskola.

Vid intervjuerna har vi följt de etiska riktlinjerna som anges av vetenskapsrådet, *etikprövning av forskning som avser människor (Lag 2003:460)* vilket innebär att vi har haft ett etiskt förhållningssätt. Pedagogerna som intervjuats har informerats om att materialet har behandlats konfidentiellt, dvs. ingen utomstående kan identifiera personerna. De har även haft möjligheten till att tacka nej till intervjuerna men även under intervjuerna. Vi har tillgodosett informationskravet genom att personerna vi intervjuat har fått muntlig och skriftlig information om undersökningen de ska delta i (se bilaga 3). Samtyckeskravet tillgodosågs då personerna vi intervjuat muntligt gav sitt samtycke till att medverka i undersökningen. Konfidentialitetskravet tog vi hänsyn till genom att vi inte nämnt personerna med namn i intervjuerna men även inte nämnt deras arbetsplats. Nyttjandekravet tog vi hänsyn till genom att det insamlade materialet inte förs vidare till någon obehörigt och/eller vidare för kommersiellt nyttjande, personerna vi intervjuat har också blivit informerade om att intervjuerna endast kommer att användas i undersökningen som de har gett sitt samtycke till (Vetenskapsrådet, 2002). Efter att intervjuerna transkriberats raderade vi de insamlade materialet.

4 Resultat

Syftet med vårt arbete har varit att undersöka och belysa hur förskolpedagoger ser på fenomenet mobbning mellan flickor i förskoleklass och i förskolan. Resultatet av undersökningen har vi analyserat utifrån våra frågeställningar och syfte. I

undersökningen har bland annat undersökt vilka skillnader pedagogerna upplever att det finns mellan pojkar och mellan flickors mobbning. Vi har även tittat på hur de anser sig upptäcka, förebygga samt motverka mobbning bland flickor.

Genom tolkning av resultatet av intervjuerna framkom det för att nå bästa möjliga resultat gällande arbetet för att motverka och förebygga mobbning mellan flickor, samt att upptäcka den bör pedagogerna öka sina kunskaper gällande mobbning. Det för att i sin tur kunna engagera flickor i diskussioner och på så sätt kan pedagogerna få en större insikt i fenomenet mobbning mellan flickor i förskolan och förskoleklass.

Resultaten som presenteras är en sammanställning av våra intervjuer med elva förskollärare som deltog i vår undersökning. Vi har valt att ta med några citat för att ge stöd åt våra tolkningar samt göra det mer intressant för läsaren.

4.1 Resultatpresentation

Definitioner av mobbning

Under intervjuerna framkom det att samtliga intervjupersoner hade liknande definitionen av mobbning, vilket var att mobbning är när en individ flertalet gånger blir fysiskt eller psykiskt utsatt på ett negativt sätt. Som en pedagog yttrade:

> När en eller flera personer upprepade gånger och över tid utsätter en person för negativa handlingar i aviskt att såra eller skada.
>
> (Förskollärare 2).

Däremot hade pedagogerna olika syn på vart gränsen går för att något ska kallas för mobbning. Deras åsikter om vart gränsen går gick att dela upp i tre kategorier. Den första kategorin som bestod av ungefär hälften av pedagogerna, ansåg att gränsen för mobbning går när negativa handlingar upprepas. Som en förskollärare uttryckte det:

> När de upprepas fler än en gång, en gång är ingen gång men två gånger är en för mycket.
>
> (Förskollärare 6)

Den andra kategorin som bestod av ungefär en fjärdedel av pedagogerna ansåg att det är den utsatte som känner och avgör när negativa handlingar övergår till mobbning. De menar vidare att det är den mobbade pedagogerna ska ta hänsyn till för att kunna fastställa om mobbning uppstått. Som en annan förskollärare uttryckte det:

> Gränsen sätter inte mobbaren utan gränsen sätter den som blir mobbad. Så fort den personen mår dåligt eller känner sig utstött.
>
> (Förskollärare 7)

Den tredje kategorin som även den bestod av ungefär en fjärdedel ansåg att de fann gränserna svåra att sätta eftersom de framhöll att det är svårt att veta om det är konflikter eller mobbning det rör sig om. Som en förskollärare yttrade:

> Jag tycker att det kan vara svårt att veta om barnen ibland bara har konflikter och de upprepas att de har olika åsikter, eller om det är på sådana grunder kan övergå till mobbning.
>
> (Förskollärare 3)

De flesta av pedagogerna ansåg att mobbning förekommer i förskolan och förskoleklass mer eller mindre. Men en del ansåg att barnens medvetenhetsnivå avgjorde om det ska kallas mobbning i så låg ålder. De menar vidare att barnen vet hur de ska förhålla sig till verksamhetens regler och normer men att barnen bryter dessa då och då för att testa gränserna. Som en pedagog menade att ”[b]arn vet vad som är rätt och fel och att vara dum mot någon är fel och det vet de. Samtidigt är det något vi pratar om hela tiden med barnen i alla åldrar” (Förskollärare 6).

I likhet med förskollärare 6 menar förskollärare 1 att medvetenhetsgraden avgör om det ska kallas mobbning i låg ålder. Däremot menar förskollärare 1 till skillnad gentemot förskollärare 6 att barnen i så låg ålder inte kan vara så skarpsinniga att de kan avgöra att det är mobbning de utför:

> /…/ att det kan kallas för mobbning även i låg ålder. Samma barn kan bli utsatt vid flera tillfällen av andra barn. Däremot anser jag att det är skillnad på ”mobbarnas” medvetenhet. Små barn är inte utstuderade och går inte samman i grupper på samma sätt. Men om ett barn tar ledarrollen och mobbar någon så följer snart fler efter.
>
> (Förskollärare 1)

Två pedagoger framhävde att mobbning inte förekommer i så låg ålder som i förskoleklass och förskolan. Dem anser att det finns barn som retas och slåss men inte att det övergår i fenomenet mobbning. Som en förskollärare betonade det:

> Nej, inte mobbning, de retas eller säger att du får inte vara med. Men det är som två skilda saker. Det är viktigt att man lär barn att man får säga nej och speciellt viktigt är det att lära barn att kunna ta ett nej.
>
> (Förskollärare 8)

Två och två

En av pedagogerna lyfte fram att flickors vänskap är något som är väldigt viktigt för dem. Hon menar att flickor har en tendens att skapa en vänskap med ett väldigt starkt band och att de vill och behöver känna gemenskap. Vidare menar hon att pojkar lättare klarar av att vara ensamma och att de inte är lika beroende av att ha flera vänner på samma sätt som flickor. Flera av pedagogerna anser däremot att flickor väljer att leka två och två och att en tredje person eller fler inte fungerar. Som en förskollärare uttryckte:

> Som sagt flickorna kan vara två mot en då en fryses ut och få inte vara med. Flickorna kan såra varandra med flit, för flickor är det viktig att skapa speciella band mellan varandra. Då kan det kanske vara svårt att vara tre eller fler en just två. Pojkarna har lättare att leka i gäng sen brukar det för det mesta finnas en ledare, sen är det frågan om det är en bra ledare eller en dålig.
>
> (Förskollärare 9)

Vidare menade en annan pedagog att flickor ofta höjer sig själva i en situation genom att lämna ut andra flickor för att de själva ska framstå som snälla och duktiga i de vuxnas ögon. Ytterligare en pedagog belyste att flickor gärna drar in fler när det själva inte vill ta direkt konfrontation med sitt offer. Som en förskollärare framhävde:

> Att flickor ofta blandar in fler flickor än den som blir drabbad. De drar in fler som inte har med saken att göra och kan låta en eller flera medla mellan dem och på så vis kan mer missförstånd uppstå till exempel. Jag tror de

> drar in fler för att de själva inte vill ta tag i situationen och stå face to face med den de mobbar och sårar. Det är lättare att inte vara direkt länkad till den som man kanske pratar skit om. De har ett finger med i spelet men behandlar ändå den utsatta som luft.
>
> (Förskollärare 1)

Likheter och olikheter

Likheter som en av pedagogerna kunde se var att mobbning mellan flickor och mobbning mellan pojkar är att de båda grupperingarna gärna mobbar i grupp, att mobbningen utförs både fysiskt och psykiskt, att det finns en tydlig ledare och att utfrysning är något som förekommer i båda grupperna. En annan pedagog ansåg att tiderna har ändras och att mobbning som utförs av pojkar och flickor blir mer och mer jämbördiga. Hon uttryckte det:

> Nu för tiden är det mindre skillnad på mobbningen mellan pojkar och flickor men eventuellt att kanske flickor mobbar varandra lite mer psykiskt och pojkar tar till mer fysiskt våld.
>
> (Förskollärare 4).

Dessutom framhåller en annan pedagog i likhet med förskollärare 4 att tiderna har ändrats. Hon menar vidare att språket mellan barnen har ändrats till det sämre och att flickor mobbar mer psykiskt än vad pojkar gör. Hon poängterar att flickor är mer hårda och elaka verbalt. Vidare beskriver hon det så här: ”/…/ flickor är väldigt grymma, kallar varandra hemska ord, de pratar så fult nu för tiden.” (Förskollärare 8).

Under intervjuerna framkom det att de flesta av pedagogerna ansåg att flickor mobbar genom tyst och verbal mobbning medans pojkar mest använder sig av fysisk mobbning. Många pedagoger ansåg att flickor tisslar och tasslar, baktalar och på så vis använder sig av verbala kränkningar. Ett fåtal pedagoger framhävde att flickor är väldigt duktiga på att veta vilka punkter de ska trycka på hos varandra vilket leder till att de blir mer personliga mot varandra. Flickor mobbar varandra genom att såra varandra med flit, genom att till exempel att kommenterar varandras kläder.

> Flickor använder sig mycket av utseendet i sin mobbning. Den utsatta är ful, fula kläder, ful mobil, luktar illa osv. Utfrysning utan förklaring är också vanligt, man talar inte om var man ska träffas, vad man ska göra osv., så att en person inte kan följa med. Ryktesspridning är också vanligt i flickgruppen
>
> (Förskollärare 1)

Alla pedagogerna ansåg att flickor mobbar i tysthet vilket kan ses genom miner, utfrysning, saker som inte syns utåt, allt ska vara i helighet, blickar, suckar, himla med ögonen.

> Flickor har mycket mobbning i tysthet, de är väldigt duktiga på att ögonprata. Killar vet inte ens vad ögonprata är, grabbar är tuffare mer hårda tag. Och att de utesluter taskiga mot varandra. Flickor viskar mest, springer ifrån, men man ser det mera i skolan. Sen vet man ju inte vad som händer bakom ryggen men ofta kommer små barn och skvallrar om vad som händer.
>
> (Förskollärare 8)

Flertalet av pedagogerna ansåg att pojkar är de som mest använder sig av fysisk mobbning. Detta genom att de använder sig av mer kroppslig kontakt, fysiskt våld och är mer handgripliga med varandra. Vidare anser de att pojkar är mer högljuda, utåtagerande, och använder sig av hårdare ord.

> Pojkar är mer hårda och tuffa, slåss å är elaka på sådant vis, flickor är som lite svårare, de kär med det psykologiska som att utesluta, sucka himla med ögonen viska och prata skit om varandra.
>
> (Förskollärare 10)

Upptäcka

Flertalet av pedagogerna nämner att mobbningen som sker i tystnad kan förekomma bakom deras ryggar. Men de flesta pedagoger vi intervjuade var eniga om att för att upptäcka flickors mobbning så kollade de efter om flickorna går för sig själva, men även om det förekommer elaka och nedlåtande ord samt utfrysning. En pedagog sammanfattade det så här:

> Framför allt om det är barn som går för sig själva, barn som drar sig undan, barn som inte vill eller får vara med.
>
> (Förskollärare 7)

Alla anser också att man upptäcker det genom om man ser att en flicka inte får vara med i leken, men också om viskningar förekommer. Två av pedagogerna framhöll också att man kan upptäcka mobbningen bland flickor bara man är öppen, mottaglig och att pedagogen har en rak och öppen kommunikation med flickorna. En av förskollärare uttryckte det på följande sätt:

> För att upptäcka mobbning i min verksamhet så ska man vara lyhörd, lyssna intensivt på vad som pågår.
>
> (Förskollärare 1)

En av de pedagoger vi intervjuade framhävde att det är viktigt att vuxna är med även i de dolda utrymmena, samt att pedagogen finns i närheten för att de är där mycket av mobbningen bland flickor går att upptäcka. Hon poängterar att i dessa utrymmen förekommer mycket verbal mobbning och hon uttryckte det så här:

> /.../ i omklädningsrummet där de byter om, tittar på varann, vad de har för kläder, hur man ser ut. Där är mitt starka och där jag blir arg när jag hör nått. Ska man upptäcka nått så är det i omklädningsrummet. Vi har alltid någon där, men där får man fram jättemycket fula ord om till exempel utseenden å sådant, eller att de är klumpiga på gymnastiken. Hallen är det mycket fula ord som byts också, men ändå mest i omklädningsrummen. Man kan bara sätta sig där och då glömmer de som bort att man sitter där.
>
> (Förskollärare 11)

Det finns en pärm därute

Alla pedagoger vet att det finns en likabehandlingsplan och en plan mot kränkande behandling på deras verksamhet. Alla pedagogerna är dock inte insatta i vad som står i deras verksamhets- och likabehandlingsplan. Men när mobbning uppstår bland flickor i pedagogernas verksamheter så vet ungefär hälften inte hur de ska gå till väga för att lösa och motverka mobbningen. Förskollärare 8 vet att de ”har en pärm därute där det står hur man ska göra” om en mobbningssituation uppstår. Den andra hälften av de intervjuade börjar med att prata med de inblandade barnen. De lyfter sedan

problemet i samlingarna med hjälp av till exempel rollspel, film, dockteater, sagor och böcker. Vidare lyftes problemen vidare till föräldrar och enhetschefer. Som en förskollärare framhävde:

> Det första vi gör är att prata med de inblandade barnen. Lyfter sedan upp problemet i samlingen med till exempel rollspel, film, böcker osv. Fortsätter mobbningen blir det samtal med föräldrarna och enhetschefen för att sedan tillkalla ett föräldramöte. Efter detta så blir det en uppföljning.
>
> (Förskollärare 6)

Övningar, diskussioner och föräldrar

I intervjuerna var det mest påfallande argumentet bland pedagogerna att något av det bästa man kan göra för att motverka och förebygga mobbningen bland flickor är att ha praktiska övningar, diskussioner, drama, gruppstärkande- och värderingslekar.

> Det första vi gör är att prata med de direkt inblandade barnen, och sedan försöka lyfta upp problemet i samlingen med till exempel dockteater, rollspel och så vidare.
>
> (Förskollärare 5)

En av pedagogerna använder sig av mobbningsgruppen som de har på förskolan för tips och idéer, men hon poängterade också att det är bra att ta hjälp av barnen för att se om de kan komma på en lösning till situationen.
En andra punkt alla pedagogerna var eniga om är att de använder sig av föräldrarna om det har eskalerat.

> Som pedagog ska man alltid vara uppmärksam och inte vänta för länge innan man agerar. Ett samarbete med föräldrarna underlättar arbetet.
>
> (Förskollärare 2)

En tredje sak som alla använde sig av för att förebygga var att prata med flickorna, om allas lika värde och att skapa en trygghet i gruppen för att de ska kunna prata om olika händelser när de väl uppstår. Men en av pedagogerna menade även på att ju mer man pratar om hur man ska vara mot varandra så kan det få motsatt effekt. Som en pedagog betonade:

> Ibland kan jag tycka att ju mer man pratar med flickorna kan de få en negativ effekt, liksom att de måste ut och testa det man säger. Ibland får man slå dövörat till och leda in dem på något annat för de orkar inte alltid ta till sig hur man ska uppföra sig mot varandra.
>
> (Förskollärare 11)

4.2 Sammanfattning

De intervjuade var överrens om att mobbning överlag var när en eller flera personer upprepade gånger och över tid utsätter en person för negativa handlingar i aviskt att såra eller skada. Mobbning mellan pojkar framhåller pedagogerna mest sker genom fysiska inslag, medan mobbning mellan flickor sker genom tyst och verbal mobbning. För att motverka och förebygga denna mobbning menar pedagogerna att de ska använda sig av övningar, rollspel, dockteater och gruppstärkande lekar. Majoriteten av de intervjuade ansåg att för att upptäcka flickors mobbning så uppmärksammade de om flickorna går för sig själva och om det förekommer elaka och nedlåtande ord

samt utfrysning. Gällande pedagogernas verksamheters arbete mot mobbning ligger både kunskap och okunskap om hur de ska hantera en mobbningssituation. Till sist betonar alla att de vet att det finns en likabehandlingsplan och en plan mot kränkande behandling, men dessvärre vet bara hälften av de intervjuade hur de ska gå till väga om en mobbningssituation uppstår.

5 Resultatanalys och diskussion

Olika definitioner

Utifrån intervjuerna som genomförts framkom det att förskollärarna har liknande definitioner på mobbning som även vår litteraturgenomgång tar upp (Olweus, 1999). Detta kan bero på att pedagogerna under sin utbildning har kommit i kontakt med de kända nordiska forskarna inom mobbning. Respondenterna har dock varit oeniga om vart gränsen för mobbning går. En anledning till detta kan vara att alla människor är olika och att pedagogernas egna erfarenheter ligger till grund för var de anser gränsen går. En del av respondenterna ansåg att gränsen dras när negativa handlingar i avsikt att såra upprepas till skillnad från några andra respondenter som anser att den utsatte sätter gränsen. Detta framkom även genom litteraturstudien, där författarna nämner exempelvis att alla människor har olika gränser samt att det kan kallas för mobbning när negativa handlingar sker flera gånger under en längre tid (se t. ex. Höistad 2001; Olweus 1999; Staff 1997).

En av de gemensamma motiveringarna var att mobbning förekommer i förskolan och förskoleklass mer eller mindre. Respondenterna var dock oeniga om barnens medvetenhetsgrad, som i sin tur de ansåg avgjorde om det skulle kallas mobbning i så låg ålder som i förskolan och förskoleklass. En tanke kan vara att de är oeniga för att en del tror att barnen vet vad som är rätt och fel medan de andra inte vill tro att flickorna är så utstuderade. Endast två av de elva respondenterna uttryckte bestämt att mobbning inte förekommer i så låg ålder som i förskolan och förskoleklass. En konsekvens av det här kan vara att de sker upprepande negativa handlingar som dessa pedagoger inte ser eftersom de inte reflekterar över detta, vilket i sin tur kan leda till att de inte skulle vara uppmärksamma om mobbning skulle uppstå. Det är viktigt att förskolan och förskoleklassen ser helheten. Även fast pedagogen inte kopplar ihop begreppet mobbning med förskolebarn, så anser vi att det ändå kan förekomma kränkningar mellan dessa förskolebarn. Det är oroväckande anser vi att barngrupperna bara blir större och större och personalstyrkan förblir densamma eftersom vi anser att detta kan leda till att det främjar uppkomsten av mobbning.

Likheter och skillnader

Något vi uppmärksammade under denna undersökning var att alla pedagogerna var eniga om att flickor använder sig mest av verbal mobbning och att den sker i det dolda medan pojkarna mest står för den fysiska mobbningen, vilket även nämns i litteraturgenomgången. En anledning till det här kan vara att pedagogerna medvetet och omedvetet behandlar flickor och pojkar olika. En tanke kan vara att pedagogerna möter flickornas aggressivitet på ett annorlunda sätt än pojkarnas, eftersom flickor inte blir tillåtna att vara lika högljuda som pojkarna. Detta kan leda till att flickorna visar sin aggression i en mer utstuderad form vilket resulterar i den tysta

mobbningen (Höistad, 2001). Något som inte förväntades men framkom under intervjuerna var att två pedagoger anser att flickors mobbning mer och mer efterliknar pojkarnas, vilket har lett till att flickorna mobbar mer fysiskt, dessa argument visar även litteraturgenomgången på. En anledning till det här kan vara att flickor inte anses öppet få visa sin aggression och det leder till att de tränger bort sina känslor (Simmons, 2002). En åtgärd kan vara att pedagogerna motverkar de traditionella könsmönstren genom sitt förhållningssätt, men även genom att lyfta fram detta i diskussioner med barnen.

En grov generalisering och en vanlig pedagogisk ”fälla” är att pedagoger förklarar mer i samtalet med flickor och ger korta koder till pojkar. Med det menar vi att pojkar och flickor får olika språkträning. Att uttrycka sina känslor och att be om hjälp kan därför vara färdigheter som många pojkar behöver träna på. Därför reagerade vi på Aunos (2002) uttalande om att pojkar har arbetats mer med språkträning, vilket i sin tur leder till att pojkar kan uttrycka känslor och tankar bättre än flickor. Förskolan och förskoleklassen har en viktig roll när det gäller att ge pojkar verktyg att kunna hantera och uttrycka sina känslor och pedagogerna måste tänka på att exempelvis inte göra läsning och samtal till ”tjej-företeelser”, för det kan i framtiden få ett högt pris för pojkarna och de får då inte en bra språkträning. Insikten om språkets betydelse för båda könen blir allt större och målet för pojkarnas och flickornas del är att ge dem övning i tal för att ge dem ett rikt språk och en större träning i att förstå sina egna och andras känslor. En annan punkt Auno (2002) tagit upp är att främst flickorna behöver stärkas och utvecklas samt bygga upp sitt självförtroende. Detta är något vi kan relatera till, men vi anser att det är pedagogens uppgift att i tidig förskoleålder motverka traditionella könsmönster för att höja flickornas status genom exempelvis att tilltala flickor och pojkar likadant, sluta med att ha flickor som ”hjälpfröknar” samt att tillåta både flickor och pojkar att vara vilda och högljudda.

Upptäcka flickors mobbning

Det framkommer i intervjuerna att det inte är helt klart om respondenterna anser att det är svårt att upptäcka flickornas mobbning men en tolkning kan vara att en del anser att mobbning kan ske bakom deras ryggar och att det är den tysta mobbningen som är svårast att upptäcka. De flesta respondenterna var eniga om att för att upptäcka mobbning bland flickor så ska de uppmärksamma om flickorna går för sig själva, men även om de förekommer utfrysning, viskningar, nedlåtande och elaka ord i barngruppen. Även litteraturgenomgången framhäver att de blir inåtvända, går för sig själva och att personligheten förändras (Simmons, 2002). En åtgärd på detta kan vara att pedagogerna kan vara öppna och mottagliga och har en rak kommunikation med flickorna, för att på så vis motverka utfrysning, viskningar, nedlåtande och elaka ord. En annan åtgärd som kan vara en möjlighet är att pedagogen kan vara lyhörd, och lyssna intensivt på vad som pågår och att de tar reda på skälen till varför flickor gör som de gör och även hittar ett sätt att förhindra det. I intervjuerna framgick det att en pedagog poängterade att för att upptäcka mobbning bland flickor ska man titta i skolans och förskolan undangömda utrymmen. En anledning till det kan vara att där förekommer mycket fula ord och även att flickorna sinsemellan granskar varandra och att de kommenterar varandras utseende vilket leder till att flickors mobbning kategoriseras som väldigt personlig. Vi anser att en anledning till att flickor mobbar varandra genom att kommentera varandras utseende kan vara att flickors kroppar tidigt sexualiseras. Detta kan ses exempelvis i modeindustrin, där flickornas kläder är

trånga och pojkarnas är större. Om flickor förväntas vara söta, små och nätta görs kläderna så, likaså om pojkarna förväntas vara busiga och vilda så designas kläderna så. En annan orsak till att flickor mobbar varandra genom att kommentera varandras utseende kan vara på grund av avundsjuka eller osäkerhet. Ett exempel på det kan vara påverkan från media, där många program handlar om smala och perfekta flickor exempelvis Disney-prinsessor, Barbie och Bratz. Det i sin tur kan enligt oss leda till att flickor vill se ut som den populäraste flickan från tv. Denna populära flicka kanske är blåögd, blond och har rakt hår, det i sin tur kan leda till att de flickor som är brunögda, mörkhåriga och har lockigt hår blir mobbade på grund av att de skiljer sig från det som är populärt just nu. Litteraturgenomgången visar att flickors mobbning ofta till viss del är mer personlig än pojkarnas (se t. ex. Simmons, 2002; Höistad 2001). En anledning till att flickors mobbning kallas personlig när de kommenterar varandras utseende, men inte när pojkar slåss, kan vara för att flickor mer öppet visar sina känslor än pojkar. I båda fallen använder man känslor, men olika slags känslor, det vill säga att det är mer feminint kodat att visa känslor så som att det är mer maskulint att slåss.

Av intervjuerna framgick det att några förskollärare framhöll vikten av flickors vänskap. De anser att flickor skapar starka band och behöver en annan sorts gemenskap än vad pojkar gör, vilket även litteraturgenomgången tar upp. Det framkom även i en intervju att flickor gärna drar in fler i sin mobbning när de inte vill ta direkt konfrontation, vilket kan beror på att flickor har svårt att berätta för varandra att de är arga och ledsna vilket i sin tur leder till att de blandar in en tredje part som medlare (Simmons, 2002). Något pedagogerna kan göra för att förebygga detta kan vara att skapa en god social tillvaro där konflikter tas upp direkt och inte hänger i luften, detta genom till exempel diskussioner, gruppstärkande lekar, värderingsövningar och där de samtalar om personliga erfarenheter om mobbning. En annan åtgärd kan vara att pedagogerna lär flickorna att konflikter inte behöver vara ett avslut på vänskapen utan att ingen vänskapsrelation kan överleva utan konflikter (Simmons, 2002). När flickorna har fått insikten om att konflikter är naturliga och att en vänskap överlever detta så kan det leda till att flickorna överväger att inte förtrycka och tala illa om varandra.

Förebygga och motverka

Respondenterna var eniga om hur de skulle gå tillväga för att motverka och förebygga mobbningen. De ansåg att det bästa tillvägagångssättet var att ha övningar och diskussioner men även att blanda in föräldrarna. Även i litteraturgenomgången framkommer det att pedagogerna bör ha kontroll och prioritera bland problemen som uppstår mellan barnen (Simmons, 2002). Vilket kan leda till att barnen får ett gott självförtroende och en god självkänsla, men som Høiby, Levin och Thulin (2008) poängterar så mobbar inte socialt kompetenta barn. Något förvånande var att en pedagog ansåg att ju mer man pratar om hur barnen ska bete sig mot varandra så kan det få motsatta effekter. En möjlighet till denna pedagogs resonemang kan vara att hon inte vill ta tag i problemen som kan uppstå bland flickorna. En konsekvens av detta kan vara att problemen i förskoleklassen och förskolan lätt kan eskalera. En tänkbar åtgärd kan vara att pedagogen har enskilda samt gruppsamtal, men även som Auno (2002) och Høiby, Levin och Thulin (2008) förespråkar kan pedagogen dela upp barnen i pojk- och flickgrupper. En tanke kan vara att detta leder till att både

pedagoger och barn har lättare för en öppen kommunikation och att barnen känner ett förtroende till sin förskollärare.

Något vi reagerade på när resultatet sammanställdes var att pedagogerna inte var insatta i sin verksamhets likabehandlingsplan. Vilket vi anser vara förbryllande då pedagogens uppdrag är att motverka kränkande behandlingar vilket läroplanerna även förespråkar (Lpfö 98). Möjligtvis kan det bero på ointresse och okunskap att de inte är insatta i likabehandlingsplanen. En konsekvens av det här kan vara att föräldrarna kan få ett försämrat förtroende för sina barns pedagoger eftersom de inte vet hur de ska gå tillväga om mobbning uppstår. Det här kan leda till att pedagogerna på grund av okunskap och att de inte är insatta i likabehandlingsplanen kan förvärra en mobbningssituation i stället för att förebygga och motverka den.

Vi i vår undersökning anser att pedagogerna bör ta tag i barnens konflikter i tidig ålder eftersom det kan leda till större problem i vuxen ålder. Det som barnen tillåts att göra i förskolan kan lätt leda till att det tar med sig det beteendet upp i grundskolan, och lyckas inte pedagogerna där att stoppa detta beteende kan det leda till att mobbningen följer barnet upp i vuxen ålder. Pedagogerna bör alltid finnas i närheten av barnen och hjälpa och stötta dem till att bli trygga medborgare, att känna sig trygg i sin barngrupp men även på hela förskolan och skolan. Därför är det viktigt att kontinuerligt arbeta med värdegrunden, likabehandlingsplanen samt empatiövningar. Det är viktigt att lägga en god grund i förskolan eftersom det gynnar i ett livslångt lärande.

Något vi uppmärksammade var att Auno (2002) framhåller att pojkar inte behöver träna på något speciellt vilket kan leda till att flickorna känner att de måste ändra på sig. En anledning till att flickor har behovet av att ändra på sig kan bero på det som Simmons (2002) framhäver, att flickor sällan ser andra flickors personligheter utan de ser bara det ytliga, det vill säga deras utseende. Auno (2002) menar då att de är pojkarna som utgör normen i samhället. Både pojkar och flickor anser att flickor exempelvis har mer inflytande i klassrummet och att flickors betyg är högre. Men är verkligen pojkarna normen? Varför får de då mest tillsägningar och skäll? Pojkar lär sig tidigt att ta för sig, att vara utagerande och därför får de skäll i förskolan och skolan, men trots detta uppförande får pojkar ändå senare i livet sin belöning genom exempelvis fler chefsjobb och högre löner. Därför anser vi att det är viktigt att pedagoger motverkar den dubbla dolda läroplanen. Flickor följer den dubbla dolda läroplanen medan pojkarna ignorerar den. Det maskulina i samhället för vissa pojkar kan vara att vara kaxiga och busiga samt att inte studera och inte rätta sig efter förskolans och skolans regler. Det här beteendet är enligt vårt samhälle maskulint kodat, medan det i vårt samhälle är feminint kodat att vara följsamma, läsa läxor och vara hörsamma. Vi anser att man inte kan tala om manligt utan att förhålla sig till kvinnligt. Å ena sidan kan inte kvinnlighet förändras utan att också manligheten gör det. Men å andra sidan uttrycker många genusvetare och feminister sitt missnöje på att kvinnor förändrat sig och har varit tvungna att förändra sig genom decennierna medan männen i stort sett gör som de alltid har gjort. Med andra ord anser vi att det är möjligt för kvinnor att förändra sig utan att männen gör det. Men samtidigt som vi tycker att maskulinitet och femininitet förhåller sig till varandra, och ändras det ena ändras också det andra. Detta innebär att exempelvis om en text innehåller män och manligt så förhåller den även sig underförstått till kvinnor och kvinnlighet. Normerna har skapat att flickor beter sig på ett visst sätt och pojkar på ett annat. Är det inte ofta

så att pojkar kan få de diffusa diagnoserna som exempelvis ”uppmärksamhetsproblem” eller ”koncentrationsproblem” trots att de vid ett senare tillfälle inte har några som helst problem att läsa instruktionsböcker eller dataspel. Här borde kanske pedagogerna titta på förskolans och förskoleklassens undervisning och förmedling till barnen men även att de tänker på att motverka de traditionella könsmönstren.

5.1 Metoddiskussion

Vårt examensarbete har grundats på en intervjustudie. Vi valde förskollärare med liknande utbildning och arbetsbakgrund vilket gjorde att vi kunde använda oss av samma intervjumall. Vi valde att göra dessa intervjuer med dem en och en, eftersom vi i likhet med Stukát (2005) ansåg att om intervjuerna skulle göras i grupp skulle dem påverka varandra och det i sin tur slutresultatet. Vi hade vår intervjumall som vi följde men vi ställde även följdfrågor om vi ansåg att något var oklart. Vi lade märke till att våra följdfrågor kunde leda in den intervjuade på en annan bana i förhållande till vad de själva hade tänkt, vilket vi fann kunde vara en nackdel eftersom vi sökte efter särskilda svar. Vi är införstådda med att den här undersökningen vi genomfört endast ger en överblick över hur vår valda intervjugrupp ser på mobbning mellan flickor i förskoleklass och förskolan. Vi tror att resultatet hade blivit bredare och mer djupt om vi hade utökat med fler intervjuer och framför allt om vi hade kunnat se hur pedagogerna agerar i praktiken genom till exempel observationer. På grund av tidbrist fann vi att möjligheten till observationer inte var möjlig. Men om vi hade valt andra respondenter eller utökat vår undersökning med till exempel barnskötare, män eller en viss åldersgrupp kanske vårt resultat hade sett annorlunda ut.

5.2 Nya forskningsfrågor

Efter detta arbete så har vi förslag till fortsatt forskning inom mobbning:

- Vilken modell fungerar bäst för att motverka mobbning i förskolan?
- Hur anser flickor att deras mobbning kan förebyggas, stoppas och motverkas?
- Ur flickors perspektiv: Varför uppstår mobbning?

5.3 Pedagogisk relevans

Genom detta examensarbete har vi fått utökade kunskaper och nya tankar gällande mobbning bland barn men framförallt bland flickor. Vi i vårt framtida yrke vill se mer kunskaper ute i verksamheterna om mobbning bland alla barn. Vi menar att det är viktigt att rektorerna utbildar sina medarbetare genom kurser eller förläsningar eftersom vi har sett att de som fått information om mobbning har en ökad kunskap och vet hur de ska hantera dessa situationer men även hur de ska förebyggas. Detta för att ge pedagogerna en trygghet så att de vet hur de ska stötta barn som blir mobbade och hur de ska förebygga så att mobbning inte uppstår.

Vi vill och kommer att försöka uppmuntra andra till att skaffa ökade kunskaper om detta viktiga ämne för att det ska gynna alla samt att pedagogerna på så sätt blir en tillgång på skolan och förskolan. Eftersom vi i likhet med Höistad (2001) framhåller

att pedagogens arbete är viktigt och att de tar avstånd från allt som gäller mobbning och andra kränkande behandlingar, samt att de samtidigt arbetar förebyggande med barnen. Det är viktigt att inte förglömma vilken stor roll de vuxna har i skolan och förskolans värld men även att man tänker på att barn inte gör som du säger, barn gör som du gör.

Litteraturlista

Aarland, S O. (1988) *Hur du förebygger mobbning och våld*. Stockholm: Natur och kultur.

Auno, U. (2002). *Stärk och utveckla eleven!* Stockholm: Natur och kultur.

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser. Hur man söker, skriver och läser vetenskapliga dokument*. Lund: Studentlitteratur.

Besag, V. (2006).*Understanding Girls' Friendships, Fights and Feuds : A Practical Approach to Girls' Bullying*. Maidenhead: Open University Press.

Björk, G. (1999). *Mobbning : en fråga om makt*? Lund: Studentlitteratur.

Dahlberg, G. (2010) *Debatt: "Mobbning allas ansvar"*. Dagens samhälle. Tillgänglig: http://www.dagenssamhalle.se/debatt/mobbning-allas-ansvar-17013 [2010, Oktober 2, kl. 22.35].

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken* – för *småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, B. Lindberg, O. Flygare, E. & Danneback, K. (2002) *Skolan: en arena för mobbning*. Stockholm: Skolverket.

Forsman, A. (2003) *Skolans texter mot mobbning – reella styrdokument eller hyllvärmare?* Luleå: Institutionen för lärarutbildning.

Granström, K. (2004). *Ett månghövdat vidunder*. *Pedagogiska magasinet* 03/2004. Tillgänglig: www.pedagogiskamagasinet.net [2010, November 12, kl.10.15].

Høiby, H. (2002). *Mobbning kan stoppas!* Stockholm: Sveriges utbildningsradio.

Høiby, H., Levin, M. & Thulin, A. (2008). *Tillsammans mot mobbning*. Stockholm: Liber.

Höistad, G (2001) *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Gothia.

Lagerman, A. & Stenberg, P. (2003) *Att stoppa mobbning går: handbok i arbete mot mobbning*. Stockholm: Gothia.

Larsson, A. (2008). Mobbningsbegreppets uppkomst och förhistoria. En begreppshistorisk analys. *Pedagogisk forskning i Sverige,* 13(1), 19-36.

Olweus, D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. Stockholm: Rädda Barnen.

Olweus, D. (1998). *Mobbning i skolan*. Stockholm: Liber.

Oxford English dictionary. (2010) Tillgänglig: http://ep.bib.mdh.se:2209/cgi/entry/50029206?query_type=word&queryword=bul

ly&first=1&max_to_show=10&sort_type=alpha&result_place=10&search_id=UzpG-tRzTpv-298&hilite=50029206 [2010, November 18, kl. 09.20].

Pikas, A. (1987). *Så bekämpar vi mobbning i skolan*. Uppsala: AMA dataservice.

Riksdagen (2010) *Skollagen*. Tillgänglig: http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100#K1 [2010, November 25, kl. 10.39].

Rädda barnen. (2010) *FN's barnkonvention*. Tillgänglig: http://www.rb.se/vartarbete/barnkonventionen/Pages/langversion.aspx [2010, Oktober 9, kl. 10.27].

Simmons, R. (2002). *Flickors vrede*. Stockholm: Forum.

SKOLFS 2007:7
Tillgänglig: http://www.skolverket.se/skolfs?id=1288 [2010, November 5, kl. 09.56].

Läroplan för förskolan *(Lpfö 98)*. Tillgänglig: www.skolverket.se [2010, November 7, kl. 10.20].

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet *(Lpo94)*. Tillgänglig: www.skolverket.se [2010, November 7, kl. 09.28].

Staff, J. (1997). *Mombus: modell att förebygga mobbning*. Täby: Sama.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet, (2004). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig: http://www.vr.se/download/18.66874541 0b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf [2010, November 14, kl. 12.32].

Visa respekt (2011) *Nya lagen*.
http://www.visarespekt.nu/?section=3&page=09 [2011, Januari 14, kl. 19.32].

Widerberg, S. (1997). *Nej! Lägg av! : en bok för dig om mobbning*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Bilaga 1

Nya lagen

Utdrag ur propositionen (2005/06:38)
”Skolans ansvar bör vid trakasserier mellan eleverna omfatta alla kränkningar oavsett orsaken.

Dessutom bör lagen efter mönster från annan diskrimineringslagstiftning innehålla regler om vissa andra frågor, bl.a. om handlingsprogram mot trakasserier och förbud mot repressalier, men då anpassade efter de särskilda förhållanden som gäller skolan.

Med trakasserier menas ett uppträdande som kränker en elevs person, oavsett orsaken till uppträdandet. I trakasserier ingår kränkningar med diskriminerande inslag, sexuella trakasserier och mobbning.

Dessutom föreskrivs i lagen en allmän skyldighet för skolan att förebygga och förhindra att elever utsätts för trakasserier i samband med skolgången. Den innebär att om skolan får kännedom om att en elev mobbats eller på annat sätt kränkts av andra elever, skall skolan vidta alla åtgärder som rimligen kan krävas för att hindra ett upprepande. Omständigheterna kring kränkningen skall utredas med all möjlig hänsyn till den utsatta eleven.
Även vid tillfälliga kränkningar krävs ingripanden som vid exempelvis enstaka sexuella trakasserier eller enstaka rasistiska beteenden. Skolans åtgärder blir då av annat slag.

Åsidosätter skolan sina skyldigheter att ingripa mot mobbning och liknande i samband med skolgången, bör skolan bli skadeståndsskyldig mot eleven.

Utredningens huvudförslag
1 Förslag till lag om förbud mot kränkningar av elever
Härigenom föreskrives följande.

Lagens ändamål
1 §
Denna lag har till ändamål att främja elevers lika rättigheter i skolan och vid annan utbildning samt att motverka diskriminering av elever på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.
Lagen avser också att motverka trakasserier och annan kränkande behandling av elever oavsett trakasseriernas orsak.

Handlingsprogram
8 §
Varje skola skall upprätta ett handlingsprogram för att aktivt främja elevers lika rättigheter enligt 1 § och förebygga och förhindra trakasserier enligt 7 §. Programmet skall årligen ses över.
Första stycket gäller inte, om det finns särskilda skäl för undantag med hänsyn till elevkretsen och omständigheterna i övrigt.

För att läsa den nya lagen i dess helhet, klicka här:

Trygghet, respekt och ansvar - om förbud mot diskriminering och annan
kränkande behandling av barn och elever Prop. 2005/06:38

Utdrag från Skolverkets hemsida (www.skolverket.se).

Bilaga 2

Intervjufrågor

Bakgrund

1. Hur gammal är du?
2. Vad har du för utbildning?
3. Hur länge har du arbetat som förskollärare?
4. Har du fått någon utbildning eller kurs gällande mobbning?

Mobbning

5. Hur skulle du vilja definiera mobbning?
6. För att något skall kallas mobbning, var anser du att gränsen går?
7. Anser du att det finns mobbning på förskolan??
8. Anser du att det kan kallas mobbning i så låg ålder?
9. Har du upptäckt mobbning?
10. Hur gick du till väga och hur motverkade du det?
11. Alla förskolor har likabehandlingsplan och en plan mot kränkande behandling. Hur går ni till väga i er verksamhet när mobbning uppstår?

Skillnader mellan flickor och pojkar

12. Tycker du att det finns någon skillnad eller likhet mellan flickors och pojkars mobbning?
13. Vad har du för erfarenheter gällande mobbning mellan flickor?
14. På vilket sätt anser du att flickor mobbar varandra?
15. För att upptäcka mobbningen mellan flickor, vilka signaler tittar du efter som pedagog?
16. Vad tycker du som pedagog att huvudproblematiken är, kring den mobbningen som förekommer mellan flickor?
17. Hur anser du dig som pedagog–arbeta med att förebygga och motverka förekomsten av mobbning mellan flickor?

Bilaga 3

Missiv brev

Hej!

Vi är två studenter som går på Lärarprogrammet vid Mälardalens högskola i Västerås. Nu går vi vår sista termin på utbildningen och arbetar med vårt examensarbete. Syftet med examensarbetet är att få mer kunskap om fenomenet mobbning bland flickor, och hur ni pedagoger ser på det. Detta kommer undersökas genom intervjuer med ett antal pedagoger. Din roll kommer vara att vara intervjuperson och din uppgift blir att svara på frågor kring dina erfarenheter av mobbning mellan flickor.

Intervjun kommer att genomföras på en av dig vald plats och beräknas ta ca 30 minuter. Samtalet kommer att spelas in på band för att materialet i efterhand ska kunna bearbetas på bästa sätt. Efter intervjun kommer vi att transkribera, bearbeta samt sammanställa materialet i en rapport. Det insamlade materialet kommer att behandlas konfidentiellt, vilket innebär att du som intervjuperson inte kommer att kunna identifieras i själva rapporten. Materialet kommer enbart att användas i detta examensarbete.

Ditt deltagande är frivilligt och du har när som helst rätt att avbryta din medverkan.

Vi som utför studien heter My Åkerman och Jeanette Karlsson Nyström och studerar på Lärarprogrammet vid Mälardalens högskola i Västerås.

Med förhoppning om att du vill delta i vår studie!

Med vänliga hälsningar
My Åkerman & Jeanette Karlsson Nyström

Kontaktuppgifter
My Åkerman
Jeanette Karlsson Nyström
0735-700862
0735-208802
man07014@student.mdh.se
jkn07007@student.mdh.se

Handledare
Elisabet Langmann
elisabet.langmann@mdh.se